

LA LLEGENDA DE MERITXELL

Era el dia de Reis.

Els habitants del llogaret de Meritxell es dirigien a Canillo per assistir a la missa de tan assenyada diada. En passar per on avui s'aixeca el santuari, veieren una gavarrera florida. Estranyats de veure tal planta florida en el temps que era, s'hi acostaren i gran fou la seva sorpresa en trobar al peu de l'arbust una bella imatge de Nostra Senyora.

Cridant el miracle anaren corrent a Canillo a explicar-ho al senyor rector, amb tot el poble, es dirigiren a Meritxell a fi de recollir la imatge i portar-la a Canillo.

Després la col·locaren a l'altar major i prometeren construir una bella església per aixopugar-la.

L'endemà el bon sagristà de la parròquia, en obrir la porta de l'església, trobà a faltar la imatge de la verge.

Al crit de: "Sacrilegi..., han robat la Verge!...", tots els de Canillo restaren esfereïts, fins que un viatger que ignorava els fets de la vetlla va presentar-se dient que en passar per Meritxell, venint d'Andorra, havia vist una bella imatge de la Verge al peu d'una gavarrera florida prop de Meritxell...

Això deu ésser que la Verge vol estar a Encamp digueren tots els presents.

Així ho comunicaren als vilatans d'Encamp que, agraïts a la preferència de la Mare Celestial, anaren en piadosa processó a cercar-la, tot i prometent bastir en el seu honor una bella església.

Tornaren a Meritxell i altra volta trobaren la Verge al peu de la gavarrera.

A més, tot al voltant de l'arbust estava net de neu per més que la nit abans havia caigut una grossa nevada.

De nou els presents cridaren el miracle i, reunits els habitants de Canillo i d'Encamp, construïren la capella.

La gavarrera continuà florida i cada any torna a florir, com floreix cada any la devoció dels andorrans que, agraïts dels favors que els ha dispensat la Verge de Meritxell, l'han anomenada Patrona de les Valls.

LA INTERPRETACIÓ DE LA LLEGENDA

La narració sobre la troballa de la marededéu de Meritxell s'inscriu en un model legendari arquetípic que trobem estès arreu dels països mediterranis amb una especial incidència a Itàlia, Espanya, Portugal i França. Als Pirineus poden comptar-se per dotzenes les imatges marianes sobre les quals existeix una llegenda d'origen semblant. El nucli narratiu és ben conegut: un pastor s'adona del comportament atípic d'un animal del seu ramat, el qual amb sons estranys, furgant o separant-se de la resta de la ramada, sembla enderiat en quelcom enigmàtic. El pastor, sorprès i intrigat, inicia una recerca vora la cova, arbre, font, roca o esbarzer on es troba l'animal i descobreix la imatge d'una Mare de Déu. En aquest moment s'obre una doble possibilitat: en el primer cas, el pastor agafa la imatge i se'n va muntanya avall fins al nucli de població més proper, on comunica a les persones més notables (rector i cònsols) la notícia de la seva troballa. Quan aquests veuen la imatge decideixen erigir-li una ermita al mateix poble o bé entronitzar-la solament a l'església parroquial. En tots els casos la imatge fuig i retorna al lloc original, i sovint el fet es repeteix tres vegades. Aquest és el signe més clar que la voluntat de la Mare de Déu trobada és restar a l'emplaçament inicial i per això cal construir-li una capella, una ermita o un santuari.

La segona variant es dona quan el pastor no s'emporta la imatge que ha trobat, i avisa la resta d'habitants del poble, que acudeixen en processó al lloc de la troballa. Mentre estan discutint on caldrà fer l'edifici per venerar-la, aquesta mostra la seva voluntat mitjançant algun prodigi, prova fefaent del desig celestial.

Hom ha volgut veure en aquestes configuracions narratives tan semblants –i que poden presentar un bon nombre de variants estereotipades– la cristianització de creences i cultes pagans entorn de les deesses mares i de diferents divinitats femenines de la fecunditat, substituïts pel culte marià, amb una forta capacitat de convocatòria devocional i popular.